

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

Sayı : B.08.0.OGM.0.09.01.06 /6165
Konu : Mevlâna Yılı Kutlamaları

01./06/2007

GENELGE
2007/51

UNESCO'nun 2006 yılında Paris'te düzenlenen 33'üncü Genel Kurulunda; Mevlâna'nın doğumunun 800. yılı olan 2007 yılı, barış, sevgi ve hoşgörü adına "**Dünya Mevlâna Yılı**" olarak kabul edilmiştir. Böyle bir gönül dostuna sahip milletin fertleri olarak; Mevlâna'nın kişiliği, hayat felsefesi, barış, sevgi ve hoşgörü anlayışını toplumumuza anlatmak, gelecek nesillerimize de nakletmek görev ve sorumluluğumuz bulunmaktadır.

Doğumunun 800. Yılında Mevlâna'yı anmak, anlamak ve anlatmak, O'na duyduğumuz saygının ve vefa borcunun bir gereğidir. Belki de Mevlâna'yı anmanın en güzel yolu, O'nu anlamaya çalışmak olacaktır. Bunun için Mevlâna'nın yaşadığı dönemden günümüze her seviyeden, her kültür ve inançtan insanın zihnine ve gönlüne ulaşan sözlerine, biz de zihnimizi ve gönlümüzü açıyoruz.

Ölümünün üzerinden asırlar geçmiş olmasına rağmen; O'nun insanlığa sunduğu sevgi dolu yaklaşımı, insanlığın yükselişine ve kurtuluşuna yönelik mesajları tazeliğini halen korumaktadır. Bir gönül insanı olarak Mevlâna; şair, edip, musikişinas, müderris gibi özellikleri de olan çok yönlü bir insandır. İnsanlık ve düşünce dünyası için Anadolu'da yetişen eşsiz bir kabiliyettir. İnsanlar, farklı coğrafyalardan, farklı kültürlerden de olsalar, onun mesajlarından hayatın anlamını kavramakta, aydınlığa ve güzelliklere ulaşmaktadırlar.

Tüm dünya ülkelerinde ve ülkemizde çeşitli etkinliklerle kutlanan **2007 Dünya Mevlâna Yılı**, okullarımızda da coşkulu bir şekilde kutlanacaktır.

Bu çerçevede;

*Ders yılının sonuna yaklaşmış olmasına rağmen; okullarımızın tamamında yönetici ve öğretmenlerimizce, Mevlâna'nın kişiliği, hayat felsefesi, barış ve hoşgörü adına insanlığa sunduğu mesajlar öğrencilerimize anlatılacaktır.

*Özellikle ilköğretimde Türkçe, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, ortaöğretimde Dil ve Anlatım, Edebiyat, Felsefe, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Tarih, Sosyoloji, Demokrasi ve İnsan İlişkileri derslerinde Mevlâna'nın insanlığa sunduğu hizmetlerden örnekler sunulacaktır.

*Millî Eğitim Müdürlüklerinin koordinesinde, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında Mevlâna temasını işleyen resim, şiir ve kompozisyon yarışmaları düzenlenecek, öğrenciler mahallî imkanlarla ve geniş katılımlı törenlerle ödüllendirilecektir.

1/2

Atatürk Bulvarı, 06648 Bakanlıklar/ANKARA
Telefon: (0 312) 413 15 03
Faks : (0 312) 418 07 39
ogm@meb.gov.tr / ogm.meb.gov.tr
Ayrıntılı bilgi için: Ali KARATAY Şb.Md.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

Sayı : B.08.0.OGM.0.09.01.06 /6165
Konu : Mevlâna Yılı Kutlamaları

01/06/2007

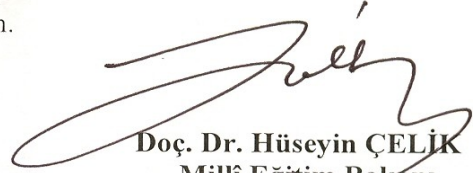
*Ayrıca, okullar arası spor müsabakaları, şiir dinletileri ve münazaralar yapılacaktır

*Etkinlikler; 2007-2008 eğitim-öğretim yılının birinci dönemini de kapsayacak şekilde planlanacak, ödül törenlerinin mümkün olduğunca Mevlâna'yı Anma Haftasında yapılmasına gayret edilecektir.

*Okullarımızca düzenlenecek gezi programlarında imkânlar ölçüsünde Mevlâna Müzesinin de yer almasına özen gösterilecektir.

Mevlâna'nın asırlar boyu dünya çapında insan dostu ve gönül adamı olduğuna ilişkin özet bilgiler ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini önemle rica ederim.

Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK
Millî Eğitim Bakanı

Ek :1- Yazı (10 sayfa)

DAĞITIM:
Gereği
A-B Plânı

2/2

Atatürk Bulvarı, 06648 Bakanlıklar/ANKARA
Telefon: (0 312) 413 15 03
Faks : (0 312) 418 07 39
ogm@meb.gov.tr / ogm.meb.gov.tr
Ayrıntılı bilgi için: Ali KARATAY Şb.Md.

800. DOĞUM YILINDA MEVLANA

"Her gün bir yerden göçmek,
Her gün bir konağı bırakmak;
Akarsu gibi donmamak ne hoş!
Dün geçti, düne ait söz de dün gibi geçti gitti;
Bugün yeni bir söz söylemek gerek!"

Mevlana'nın 800. doğum yılı, tüm dünyada coşkuyla kutlanmaktadır. O, küçük büyük her yaştan ve her seviyeden, farklı düşünce ve inançtan insanların zihnine, gönlüne ulaşmayı başarmıştır. Yüce yaratıcının kıymet biçtiği insan, onun eserlerinde bütün özellikleriyle baş tacı edilmiştir. Mevlana'yı okuyan, ona zihnini ve gönlünü açan herkes adeta kendini yeniden keşfeder.

800. doğum yılında Mevlana'yı anmak, ona duyduğumuz saygının ve vefa borcunun bir ifadesidir. Belki de Mevlana'yı anmanın en güzel yolu onu anlamaya çalışmak olacaktır. Bunun için Mevlana'nın yaşadığı dönemden günümüze her seviyeden, her kültür ve inançtan insanın zihnine ve gönlüne ulaşan sözlerine biz de zihnimizi ve gönlümüzü açıyoruz.

Ölümünün üzerinden yıllar, asırlar geçmiş olmasına rağmen, onun insanlığa sunduğu mesaj tazeliğini korumaktadır. Farklı coğrafyalardan, farklı kültürlerden olsa da insanlar onun mesajlarında hayatın anlamını kavramakta, aydınlığa ve güzelliklere ulaşmaktadırlar.

UNESCO, doğumunun 800. yılı olan 2007'yi barış, sevgi ve hoşgörü adına "Dünyada Mevlana Yılı" olarak kabul etmiştir. Böyle bir dünya mirasına sahip bir milletin fertleri olarak bundan kıvanç duymamak mümkün değildir. Ancak bu sonuç bizlere böylesi bir değerden büyük küçük tüm fertlerimizi, toplumumuzu ve gelecek nesillerimizi haberdar edecek çalışmalar yapmak ve onu yaşatacak kurumlar oluşturmak gibi bir görev ve sorumluluk da yüklemektedir.

Mevlana Celaleddin Rumi, Müslüman bir gönül insanı olarak şair, edip, musikişinas, müderris gibi özellikleri de olan çok yönlü bir insandır. İnsanlık ve düşünce dünyası için Anadolu'da yetişen eşsiz bir kabiliyettir. O, insanın hem bu âlemdeki hem de sonsuz âlemdeki mutluluğunu aramıştır. Bütün çaba ve gayreti bu yüce gayeyi gerçekleştirmeye yönelik olmuştur. Aştan doğmuş, aşkı tüm evrene yaymak için çalışmış ve aşk ile sonsuzluğa ermiş bir Allah dostudur. Sekiz asırdır eserleri ve düşünceleri ile inanç ve kültür dünyamızda yaşayan Mevlana, aradaki bunca zamana rağmen hayatımıza rehberlik etmektedir. Onun bu rehberliği, dinler ve kültürler arasında bir köprü olarak günümüzde evrensel bir boyut kazanmıştır.

"Hamdım, piştım, yandım."

Mevlana Celaleddin Rumi miladi 1207 yılında bugün Afganistan'ın kuzeyinde yer alan Horasan bölgesinin Belh şehrinde doğmuştur. Annesi Mümine Hatun, babası ise âlimler sultanı Bahaeddin Veled'tir. Bilginler yetiştiren bir ailenin ferdi olan babası Bahaeddin Veled'in Belh'te sahip olduğu büyük maddi ve manevi zenginlikler içerisinde çocukluk yıllarını geçirmiştir.

Babasının Belh'den göç etmesi sonucu Nişabur, Bağdat, Mekke, Medine, Şam ve Halep illerini dolaştıktan sonra önce Karaman'a yerleşmiş, sonra Yüce Yaraticısına kavuşuncaya kadar Konya'da hayatını sürdürmüştür. Mevlana'nın ilk hocası; ona ilk tasavvuf ve ilim zevkini veren babası olmuştur. Mevlana, babasının vefatından sonra büyük medreselerde dersler vermeye başlamıştır.

Mevlana kendi dönemine ait önemli ilmî eserlerin çoğunu ders olarak okumuş ve okutmuş; hadis, fıkıh, edebiyat ve felsefe gibi alanlarda derinlik kazanmıştır. Çok sayıda öğrenci yetiştirmiş; çevresi bir ilim ve hikmet yuvası haline gelmiştir. Derslerine bazen sultanlar ve vezirler de katılmışlardır. 1244 yılında Şems-i Tebrizî isimli bir Allah dostu ile tanışmış, bu tanışıklık Mevlana'nın gönül dünyasının zenginleşmesine katkı sağlamıştır. İnsanın duygu, düşünce ve davranışlarının güzelleşmesini konu alan eserler vermeye başlamış ve 66 yaşında vefatına kadar bu uğraşını sürdürmüştür.

Bir mum dıger bir mumu tutuşturmakla ışığından bir şey kaybetmez.

İslam dünyasının en büyük şair ve düşünürlerinden olan Hz. Mevlana; Mesnevi, Divan-ı Kebir, Mecalis-i Seba, Fihi Ma Fih ve Mektubat isimli eserler vermiştir. 17 Aralık 1273 tarihinde Konya'da vefat ettiğinde her din ve mezhepten insan, onun arkasından gözyaşı dökmüştür. Mezarı Konya'daki yeşil türbededir. Vefatından sonra oğlu Sultan Veled, onun görüşlerini sistemleştirerek, Mevleviliğin esaslarını oluşturmuştur.

Mevlana, eserlerinde bir konuyu anlatırken, Kur'an'dan ve Peygamberimizin sözlerinden, Leyla ile Mecnun, Ferhad ile Şirin, Yusuf ile Züleyha gibi bilinen aşk hikâyelerinden, efsanelerden, Arapça ve Farsça şiirlerden ve bilgelerin söz, nükte ve hikâyelerinden faydalanmıştır.

Mevlana'nın engin fikirlerinin yanı sıra sema ve ney günümüz insanının algı dünyasında derin bir etki uyandırmaktadır. Hz. Mevlana, 'Allah'la birlikte olmak' olarak nitelendirdiği sema ile tüm dünya insanının gönüllerine girmeyi başarmıştır. Sema kulun hakikate yönelip akılla, aşkla yücelip, kötülüğe çağıran nefsinin terk ederek Hakk'ta yok oluşu ve olgunluğa ermiş kâmil bir insan olarak tekrar kulluğa dönüşüdür. O, semanın amacını şöyle ifade eder:

*Bağ, gül, bülbül, sema hep birer bahanedir,
Bunların hepsinden de maksat hep O'dur!
Sema âşıkların gıdasıdır.
Çünkü semada Allah ile buluşma hayali vardır.*

Ney ise, Mevlana düşüncesinde ayrılıkların acısını, hasretin yakıcılığını, özlem duygusunun yüceliğini ve kavuşma arzusunu taşıyan insanın arayışını simgelemektedir. Mevlana, Mesnevi'sinin ilk on sekiz beytinde ney ile ilgili olarak şu ifadeleri dile getirmektedir:

"Dinle, bu ney nasıl şikayet ediyor? Ayrılıkları nasıl anlatıyor? (Diyor ki) beni kamışlıktan kestiklerinden beri feryadımdan kadın erkek (herkes) ağlayıp inledi. Ayrılıktan parça parça olmuş (bir) kalp isterim ki özlem derdini ona açıklayayım. Aslından uzak düşen kişi, yine kavuşma zamanını arar. Ben her toplulukta inledim; kötü hallilerle de arkadaş oldum, iyi hallilerle de. Herkes kendi zannınca bana dost oldu, (ama) kimse içimdeki sırları aramadı. Benim sırrım feryadımdan uzak değildir, fakat (her) gözde ve kulakta o nur yoktur. Beden ruhtan, ruh da bedenden

gizli değildir; lakin kimsenin, ruhu görmesine izin yoktur. Bu neyin sesi ateştir, hava değil... Neye düşen aşk ateşidir..."

Mevlana'nın Konya'daki hayatı, ailesi, dergâhı ve eserlerindeki fikirleri, onu çok canlı bir şekilde günümüze taşımıştır. O, daha çok ilahî aşkı, sevgiyi, zarafeti ve hoşgörüyü hatıra getiren ve İslam inancını gönüllere bu bakışla sunmayı gaye edinen bir anlayışın öncüsü olarak kabul görmüştür.

Çocukluk yıllarından başlayarak içinde yaşadığı toplumun fikir hareketlerinin ruhunda bıraktığı izleri, birer aşk nağmesiyle dile getiren Mevlana, aslında kendi toplumunun, kendi yüzyılının problemlerini dile getirmiştir. Mevlana, 1071'de Malazgirt'le Anadolu'da oluşmaya başlayan ruhun bir devamıdır. Tüm eserlerinde, dile getirdiği engin hoşgörü, aşk ve "özün özünü arama" esprisiyle iki asırdan beri Anadolu'da oluşan yeni kültür hayatı içinde bir kaynaşma ve birleşmeyi sağlayan bir ruh ve gönül adamıdır.

Hız. Mevlana gibi büyük bir gönül adamını yetiştiren XIII. yüzyıl Anadolu'su, onun şahsında bir senteze ulaşmıştır. Mevlana Belh'ten getirdiği duygu ve düşünce yapısına, çocukluğundan beri teneffüs ettiği tasavvuf boyutunu eklemiş, devrinin ve sonrasının insanlarına, yaşama sevinci sunmaya devam etmiştir. Mevlana kendi kültür ve irfanımızın bir eseri olarak toplumumuzun gönlünde ölmek üzere yaşayacaktır.

Hikmet ve sevgi güneşi Mevlana, 17 Aralık 1273'te bir günbatımı vakti, bütün parlaklığı ile, bütün güzellikleriyle gülerek Rabb'ine kavuştu. Mevlana ölüm gününü yeniden doğuş günü olarak kabul ediyordu. O, öldüğünde aşkıyla yaşadığı Yüce Allah'ına kavuşacaktı. Bunun için Mevlana ölüm gününe düğün gecesi anlamına gelen "Şeb-i Arus" demiştir. Mevlana'nın ölüm yıl dönümleri, günümüzde de bu isimle yurt içinde ve yurt dışında kutlanmaktadır.

Dostlarından, ölümünün ardından ah vah edip ağlamamalarını istemiş, "Ölümümüzden sonra mezarımızı yerde aramayınız! Bizim mezarımız ariflerin gönüllerindedir." demiştir.

"Yiğidim! Kadere az bahane bul.
Gündüzün çalışıyorsun,
Akşamleyin ücretini başkası almıyor.
Ne ektin de devşirme vakti onu biçmedin?"

Dünya tarihine baktığımızda Mevlana gibi, herkesi seven ve herkes tarafından sevilip saygı duyulan az kişi görürüz. O, eserleriyle düşünce ve edebiyat dünyasını derinden etkilemiştir. Eserlerinin farklı dillere kazandırılmasıyla da farklı kültürlerde ve coğrafyalarda tanınan bir "düşünce adamı" olarak tarihe geçmiştir.

Mevlana'nın insanlara kucak açması, onların kusurlarını görmemesi, vefası ve sabrı, huzuru bulma yolunda birçok kişiye örnek teşkil etmiş, birçok düşünürün kendisinden etkilenerek eserler vermesine vesile olmuştur. Goethe'nin etkilendiği, ünlü ressam Rembrandt'ın tablosunu yaptığı Mevlana, Batı kültüründe de büyük etki uyandırmıştır.

Mevlana'nın olay ve kişilere dengeli ve objektif yaklaşması, Türk kültüründeki hoşgörü temeline dayanan din anlayışı geleneğinin devamı olarak değerlendirilebilir.

Mevlana, doğduğu ve ömrünü geçirdiği tarihsel ve kültürel çevre ile bir Türk gönül adamı ve düşünürü kimliği taşımaktadır. Eserlerinde insan sevgisini, dini, hayatı ve ölümü yorumlama tarzı bakımından bu kültürü yansıtmaktadır.

Mevlana'nın taşıdığı ilahî aşk ve peygamber sevgisi onu alçak gönüllü yapmıştır. Onda kendini beğenmişliğin zerre kadar görülmemesi bundandır. O, kibirden ve nefretten arınmış; alçak gönüllülük ve sevgi ile bezenmiştir. Hz. Mevlana insan sevgisini ve hoşgörüyü evreni kucaklayan bir değer olarak görmüştür.

Bu denizde ne ölmek var bize,
Ne gam ne dert ne keder.
Bu deniz alabildiğince muhabbet,
Bu deniz iyilikten cömertlikten ibaret.

Mevlana'nın sınırsız insan sevgisi ve hoşgörüsündeki temel esaslardan biri Kur'an'da yer alan "İnsan yaratılmışların en şerefliisidir." ilkesidir. Mevlana bu ilkenin bilinciyle insanları kucaklar; yaratılmışları yaratandan ötürü sever; onları hırs ve bencillik duygularına kapılmaz, onları hoş görür.

Mevlana, daima birleştiricidir, barıştıricıdır; sevginin ve barışın âdeta sembolüdür. Şu örnek bunun bir göstergesidir:

"İki ulu kişi birbirlerine düşmanlıkta bulunur, münasebetsiz sözler söylüyorlardı. Onlardan biri ötekine: 'Eğer yalan söylüyorsan, Allah senin canını alsın!' diyor, diğeri ona: 'Eğer sen yalan söylüyorsan, Allah senin canını alsın!' diyordu. Mevlana, onların arasına girip: 'Hayır, hayır! Allah ne senin ne de onun canını alsın. O, benim canımı alsın, çünkü canı alınmaya ancak biz layığız.' dedi. Bu söz üzerine birbirlerine düşmanlıkta bulunan kişiler barıştılar."

Mevlana'nın düşünce dünyasında insanlara, coğrafyalar ve bakışlar arasındaki farklılığın ve ayrılığın giderilmesine yönelik öneriler vardır. Onun şu sözleri günümüz dünyasına bir çağrı niteliğindedir:

*Yol arkadaşlarını ziyareti gerekli say, kim olursa; ister yaya, ister atlı.
Düşmanın da olsa bu insan, yine iyidir; çünkü güzel davranışla nice düşman dost olmuştur.
Dost olmazsa da kini azalır. Çünkü güzel davranış kine merhem olur.
Sözün özü şudur: Topluma dost ol; heykeltıraş gibi taştan arkadaş yont.
Çünkü kervanın kalabalıklığı, yol kesicilerin belini ve mızrağını kırar.*

Mevlana'nın ayırım gözetmeksizin tüm insanlara kucak açması, bu uğurda da herkese yol göstermesi ve paylaşmaya verdiği önem de ona duyulan hayranlığın etkenlerindedir. Mevlana için her doğan gün yeni bir coşkuyu getirir. O yeniyi ve her zaman tazelenmeyi sever. Onun için "Yeni bir söz söyle!" der.

Mevlana'nın sevgi ve hoşgörüsü yalnız Müslümanları değil, din ayırımı yapmaksızın bütün insanları kuşatır. Bu konuda Hz. Peygamberi örnek alır. Nitekim Yüce Peygamber; kendisine eziyet eden müşriklere hiç bir zaman lanet etmemiş, onların Müslüman olmaları için duada bulunmuş, herkese dostluk elini uzatmış, Yahudi komşusu hastalanınca onu ziyaret etmeyi kendisine borç bilmıştır.

Mevlana'nın din, dil, ırk, renk farkı gözetmeden tüm insanlığı hakikate çağıran, Tanrı'nın sonsuz merhamet pınarlarından kana kana su içmeye davet eden evrensel mesajı ve sevgi dolu yaklaşımı, aslında bizzat Kur'an'ın ve dolayısıyla İslam dininin tüm insanlığı davet ettiği yaklaşımdır.

Bilimsel ve felsefi tartışmalarda hiç bir zaman karşısındakini küçük düşürmez, kendi fikrini kabul etmeyenleri utandırmamak için cevap verememiş görünmeyi tercih ederdi. Başkalarına da: *"Eğer dostlarımızın kötülüklerini size anlatırlarsa, sizin onları yetmiş kere hayırla ve iyi niyetle yorumlamanız gerekir. Onu açıklamaktan tamamıyla aciz kaldığınız zaman, 'Bunun iyisini o bilir.' deyiniz ve konuyu kapatınız. Çünkü kusursuz dost arayan, dostsuz kalır."* sözleriyle nasihat ederdi.

"Topraktan biten güller solar gider,
Gönülden biten güller daimidir."

Mevlana, her insana engin bir sevgiyle ve rahmet dolu bir nazarla bakmıştır. Çünkü o, Mesnevi'sinde de ifade ettiği gibi Allah'ın, kendisine yönelenleri karşılıksız bırakmayacağını bilmektedir. O, bütün insanlığa:

"Ümitsizlik semtine gitme; ümitler vardır.

Karanlık tarafa gitme; güneşler vardır." diye coşkuyla haykırır.

Mevlana'nın gönül dünyasında, kim olursa olsun, her şeyden evvel insan vardır. Onun anlayışında, insanların halk tabakasından ya da yüksek tabakadan olmaları fark etmezdi. Halka pek merhametliydi. Gariplere karşı daima gönül alıcı davranırdı.

Sevgi ve dostluk, Mevlana'da bir başka güzellikte dile gelmiştir. Onun dizeleri, bugün insanlığın önemle ihtiyaç duyduğu sevgi için etkileyici anlamlar taşımaktadır:

Sevgiyle acılar tatlılaşır; sevgiyle bakırlar altın olur.

Sevgiyle tortular berraklaşır; sevgiyle dertler, şifa verici olur.

Sevgiyle ölü dirilir; sevgiyle padişah köle yapılır.

Bu sevgi de bilgi sonucudur. Böyle bir tahta yersizce kim oturabilir?

Dostluk ve arkadaşlık da Mevlana'nın dilinde ayrı bir güzellikle anlam bulur:

"Dost ol, sayısız dost gör. Dostun olmazsa yardımsız kalırsın.

Sen dostun mutluluğuyla sevinirsen bu dünya sana gül bahçesi görünür.

Dostlarla beraber olan, hamam ateşinin içinde kalsa da gül bahçesinde sayılır.

Dostuyla hoş geçinen dostsuz kalmaz.

Müşteriyle iyi anlaşılan iflas etmez.

Ay geceden ürkmediği için böyle parlak kaldı.

Gül de dikenle uyduğu için bu kokuyu elde etti."

Mevlana muhatabı olan insanı, kim olursa olsun kaybetmek taraftarı değildir. Onun bu konudaki anlayışı Yunus Emre, Hoca Ahmed Yesevi, Hacı Bayram Veli ve Hacı Bektaş Veli gibi Türk kültür tarihinin önemli simaları ile benzerlikler gösterir.

Aslında bu anlayış Anadolu insanının ortak düşüncesidir. Mevlana'nın fert ve toplum hayatı ve toplumsal barış için şu sözü oldukça önemlidir: "Biz pergel gibiyiz. Bir ayağımız hakikatte sağlamca durur, öteki ayağımız yetmiş iki milleti dolaşır."

Mevlana, geçmişten günümüze bütün insanların gönlüne ve zihnine seslenmeyi başarırken "hakikatte duran ayak" ifadesiyle, kendi gönlündeki ve zihnindeki değerleri yansıtır. Şu dörtlüğüyle bu değerlere açıklık getirmektedir:

"Canım bedenimde oldukça Kur'an'ın kölesiyim;
Seçilmiş Muhammed'in yolunun toprağıyım.
Birisi, sözlerimden, bundan başka bir söz naklederse,
O kişiden de bezmişim ben, bu sözden de bezmişim."

Mevlana'yı ve onun gönlündeki hakikati, onun düşüncesine ve inancına şekil veren Kur'an ve Hz. Peygamber'den soyutlayarak anlamak ya da anlatmak mümkün değildir. Çünkü düşünceleri dikkatli ve sistematik bir bütünlük içinde incelendiğinde, eserlerinin bu iki kaynaktan hareketle İslam'ın esası olan Tek Tanrı inancını yansıttığı görülecektir.

Mevlana'nın maksadı, inancı insanlara bir başka pencereden göstermek, anlaşılır kılmak, sevdirmektir. Aşağıdaki örnekte de görüleceği üzere, bazen ayetlerden birebir alıntılar yapar, bazen ayetlere işaret eder, yeri geldikçe ayetleri hatırlatacak ipuçlarına eserlerinde yer verir:

"Bahaeddin! Senin düşmanını sevmeni, düşmanının da seni sevmesini istersen, kırk gün onun hayrını ve iyiliğini söyle. O düşman senin dostun olur; çünkü gönülden dile yol olduğu gibi, dilden de gönüle yol vardır. Allah'ın sevgisini de onun aziz isimleriyle elde etmek mümkündür. Allah buyurdu ki: 'Ey kullar, kalbinizde arınma olması için beni çok anmaktan geri durmayın.' Kalbinizde arınma ne kadar çok olursa, Allah'ın nurunun parlaklığı da kalbde o nispette fazla olur. Nitekim ekmekçinin tandırı ne kadar sıcak olursa, o kadar ekmek alır. Soğuk olunca ekmek almaz"

Her kötü huyunu bir diken bil. Dikenler ayağını nasıl incitirse;
Çirkin huyların da diken gibi hem seni, hem de başkalarını yaralar.

Bir gönül eğitimcisi olan Mevlana; insanlara sevgiyi, gerçek aşkı anlatırken örnek insan olmayı da öğretir. O, güzel ahlak sahibi ve gönül âlemi zengin kişilerden oluşan toplumun huzurlu ve mutlu olacağı; kötü huylardan arınma ve ahlaki güzellikleri kazanmanın da eğitimle mümkün olduğu düşüncesindedir. "Din, nasihattir." ve "İslam, güzel ahlak dinidir." hadislerinden yola çıkarak eserlerini birer öğütler manzumesi şeklinde insanlığın hizmetine sunmuştur.

Mevlana, eserlerinde farklı konulara örnek olarak anlattığı hikâyelerden ve yazılardan ahlaki öğütler çıkarmak mümkündür. Güzel huyların insana kazandıracağı değeri, diğer yandan kötü huyların da insandan alıp götürdüklerini hemen her fırsatta dile getirir. Onun düşüncesinde ahlaki değerlerin ve edebî gösterişe kalmaması, gönülde yerleşmesi şarttır. Mevlana, olgun insanı hem şekil, hem de anlam olarak bilen kişi diye nitelendirir. Bu konuda çarpıcı bir örnek verir:

"Adamın biri dört kişiye bir miktar para verdi. 'Bunu alın bir şeyler alıp karnınızı doyurun.' dedi. Adamlar parayı aldılar. İçlerinden biri Acem'di: 'Ben bununla, engur alacağım.' dedi. Diğer Arap'tı: 'Hayır! Ben, ineb İsterim, bu parayla bunu alacağım.' dedi. Üçüncüsü bir Türk'tü: 'Ben onlardan hiçbirini istemem, ben üzüm isterim.' dedi. Dördüncü Rum'du: 'Bırakın bu saçmalıkları!' diye bağırdı. 'Ben, istafil isterim.' dedi. Derken önce seslerini yükselttiler, sonra bağırmağa başladılar, nihayet kavga etmeye başladılar; kıyasıya vuruşuyorlardı. Hâlbuki hepsi de aynı şeyi istiyorlardı. Nihayet akıllı bir adam, bu kavgayı görerek geldi, onları durdurdu, her birini tek tek dinledi, sonra ellerinden tutarak bir manavın önüne götürdü; üzümü gösterdi. Her birine ayrı

ayrı sordu: 'Sen bunu mu istiyorsun?' Her biri ayrı ayrı 'evet' dedi. Böylece kavga sona ermiş oldu."

Mevlana, Kur'an-ı Kerim'deki dinî emirlerin hikmeti, emir ve yasakların sırrını anlamak ve bu hükümlerden maksadın ne olduğunu bilmek hususunda çok titiz davrandığını, şekille birlikte özü de her zaman önemseydiğini ifade etmekten geri durmamıştır: "Allah kullarına imanı şirkten; namazı, kibirden temizlenmek; zekâtı rızka sebep olmak; orucu, halkın ihlâsını denemek; haccı, dini kuvvetlendirmek için farz kılmıştır."

Mevlana bir Kur'an okuyucusundan bahisle, hiç anlamadan okuyanları ve yalnızca bununla yetinenleri şu şekilde eleştirir: "*Evet, Kur'an'ın suretini doğru okuyor, fakat manasından haberi yok. Esasen onun gerçek manası kendisine anlatılmış olsa, kabul etmez ve yine körü körüne okur.*"

O, istek dışı ve taklitten öte geçmeyecek her türlü işe ibadet de olsa çok fazla değer ve anlam yüklemeyiz. "Dilediğini yapmak kudreti, ibadetin tuzudur, lezzetidir. Yoksa bu gökyüzü de istemsiz dönüp durmada. Fakat dönüşünden dolayı ne bir sevaba girer, ne de bir günaha. Çünkü hesap vakti sevap da günah da, insanın isteyerek yapıp ettiği şeylere karşılık verilir. Gerçekte bütün âlem Allah'ı tesbih eder. Fakat bu istek dışı tesbihten bir sevap elde edilemez."

Ne kadar bilersen bil,
Söylediklerin karşındakinin anlayabildiği kadardır.

Mevlana'nın doğru bir şekilde anlaşılmasında şekil ve özü bir bütünlük ve denge içerisinde görmek gerekir. O, bir mektubunda kendisini yanlış anlayanlara ve kötülemek isteyenlere cevap verirken "Her gün beş vakit namazımı cemaatle kılarım." diyerek ibadet konusunda ne kadar titiz davrandığını ifade etmektedir.

Namaz ve oruç gibi ibadetlerin bireyi yüce Alah'a yaklaştırmadaki etkisini anlatırken şu güzel örneği vermektedir: "Şefkatli bir anne, emzirdiği çocuğunu tatlı yemeğe ve içeceklerin lezzetine yavaş yavaş alıştıırır. Böyle azar azar yiyen çocuk, sonunda lokma lokma yemeye ve hazmetmeye alışır. Kullar da ibadetlerden kuvvet alır ve manevi yönden yüksek bir dereceye ulaşır ve sonuçta Allah'a yakınlaşır."

Mevlana'nın hayata ve dine hem şekil hem de öz olarak ne denli tutarlı bir şekilde baktığını oğluna verdiği şu öğütte çok canlı bir şekilde görmekteyiz:

"Bahaeddin! Eğer daima cennette olmak istersen, herkesle dost ol, hiç kimsenin kinini yüreğinde tutma!

Fazla bir şey isteme ve hiç kimseden de fazla olma!

Merhem ve mum gibi ol, iğne gibi olma!

Eğer hiç kimseden sana fenalık gelmesini istemezsen

Fena söyleyici, fena öğretici, fena düşünceli olma!

Çünkü bir adamı dostlukla anarsan, daima sevinç içinde olursun, işte o sevinç cennetin ta kendisidir.

Eğer bir kimseyi düşmanlıkla anarsan, daima üzüntü içinde olursun, işte bu gam da cehennem ta kendisidir.

Dostlarını andığın vakit gönül bahçen çiçeklenir, gül ve fesleğenlerle dolar.

Düşmanları andığın vakit, için dikenler ve yılanlarla dolar, canın sıkılır, içine pejmürdelik gelir.

Bütün peygamberler ve veliler, böyle yaptılar, içlerindeki karakteri dışarı vurdular. Halk onların bu güzel huylarının çekiciliğine tutuldu."

Bilginin iki kanadı vardır, Zannın ise tek.
Tek kanatlı kuş, uçamaz. Çabucak baş aşağı düşer.

Herhangi bir konu, olay veya kişi hakkında yeterli bilgiye sahip olunmazsa, verilen her hüküm de eksik kalır. Ancak tüm yönleriyle bilgi sahibi olduğumuz zaman doğru bir sonuca ulaşırız. Mevlana bunu güzel bir örnekle açıklar:

Karanlık bir ahıra bir fil getirip insanlara gösterir. Hayvanı görmek için herkes o kapkaranlık yere toplanır. Fakat ahır o kadar karanlıktır ki hiçbir şey görmek mümkün değildir. Göz gözü görmeyen o yerde fili tanımak için elleriyle dokunmaya başlarlar. Birisi eline hortumunu geçirir, "Fil bir oluğa benziyor." der. Başka birinin eline kulağı geçer, "Fil bir yelpazeye benziyor." der. Bir başkası filin ayağına dokunur, "Fil bir direğe benziyor." der. Bir başkası da sırtına değer, "Fil bir taht gibidir." der. Herkes filin neresine dokunmuşsa, fili ona göre anlatır. Hiçbirinin tarifi diğerine uymaz. Ama onların ellerinde birer mum olsaydı, fili tamamıyla görürler ve neye benzediğini anlardı.

Hazineyi muhafaza için bilinmeyen yerlere gömerler.
Ortaya koymazlar.
İşte bunun aibi her ferahlık da bir zahmetin altındadır.

İnsan amacına ulaşmak ve bir işte başarılı olmak için çalışmalı, güçlüklerden yılmamalıdır. İnsanın yaşadığı sürece çalışması ve çaba göstermesi hayatın bir gerçeğidir:

*Zahmet gören, hazine bulur; çaba gösteren, mutluluğa erişir.
Hamalların, yük için savaşını gör; iş görenin çalışması böyledir.
Zahmetler rahatın esasıdır; acılar da nimetin habercisidir.*

Bir genç omzuna dövme yaptırmak ister. Dövmeciye gider; "Omzuma kükreyen bir aslan resmi yap" der. Dövmeci dövmeye başlayınca, genç iğnenin acısına dayanamaz. "Bu yaptığın nedir? Canımı çok acıttı!" der. Dövmeci, "Aslan dövmesi istemiştin." der. Genç "Aslanın hangi uzvundan başladın?" diye sorunca, adam; "Önce kuyruğunu işliyorum." der. Genç; "İki gözüm, kuyruğu hiç de gerekli değil! Aslanın kuyruğu beni ne hâle getirdi! Varsın benim aslanım kuyruksuz olsun. İğnenin acısı ta içime işledi." der. Dövmeci, eline iğnesini alır ve aslanın başka bir yerini işlemeye koyulur. Genç, inleyerek; "Bu aslanın neresidir?" der. Dövmeci; "Yalnızca kulağı." deyince; "Varsın kulağı olmasın, şart değil; kulağını işleme" der. Eline iğnesini alan dövmeci, başka bir uzva başlayınca, genç de feryat etmeye başlar. "Bu üçüncüsü aslanın neresidir?" deyince, dövmeci; "Bu karnının resmidir." der. Genç; "Bu aslan karınsız olsun, iğnenin acısı canıma yetti!" deyince, dövmeci şaşırır, iğnesini elinden atar; "Dünyada kuyruksuz, kulaksız ve karınsız, acayip bir aslan var mı ki? Allah bile böyle bir aslan yaratmamıştır!" der.

"Kendi halinde kalırsan bir damlasın;
Ama bütüne katılırsan bir derya olursun.
Ey insan! Sen yüz binlerin birisin;
Ama bütününle sen yüz binlersin."

XIII. Yüzyılda yaşamış, düşünce ve eserleri ile yedi asırdır inanlığa rehberlik eden, Mevlana Celaleddin Rumi, hâlâ tüm dünyada ilim ve fikir çevrelerinin dikkatle üzerinde durduğu gönül ve düşünce insanıdır. İslam'ın evrensel mesajını en iyi şekilde anlayıp yorumlayan ve insanlığa anlatan Mevlana'yı, yüzyılları aşmış bu gün de ilk yazıldıkları gün kadar canlılığını koruyan eserleri üzerinden anmak ve anlamak gerekir.

Mevlana'nın şiirleri, günümüz insanını kendi iç dünyasına yolculuk etmeye çağırılmaktadır. Çağımızın ortak sorunları karşısında günden güne yalnızlaşan günümüz insanı, ihmal ettiği 'ruhunu' yeniden keşfetmeye başlamıştır. Doğu felsefelerine duyulan ilgi, strese karşı başvurulan yoga seansları, meditasyonlar, modern insanın huzuru artık içinde aradığının bir kanıtı sayılabilir. Mevlana, tam da bu noktada devreye girmekte ve huzur arayan günümüz insanına 800 yıl öncesinden seslenmekte, yitik değerlerimizi aramaya koyulmamızı ve kendimize dönmemizi öğütlemektedir:

*Bir can vardır, canında; o canı ara,
Beden dağındaki gizli mücevheri ara,
Ey Yürüyüp giden dost! Bütün gücünle ara,
Ama dışarıda değil; aradığını kendi içinde ara!*

Hayatın gizemini ve çelişkilerini konu etmesi, sorunlarla boğuşan insanlara içlerindeki direnci bulabilmeleri için bir rehber olması nedeniyledir ki Mevlana'nın sesi ve sevgisi, dünyanın en uç noktalarına kadar dalga dalga yayılmakta ve ondan yansıyan hakikat güneşi coğrafyaları dolaşmaktadır.

Sözün burasında, sözü söz sultanı Mevlana'ya bırakalım:

*Ey Oğul! Bağı çöz, azat ol!
Ne zamana kadar gümüş ve altının esiri olacaksın?
Ecel, verilen her şeyi almadan önce verilmesi gereken her şeyi vermek, her çeşit iyilikte bulunmak gerek. Dünya tez geçen bir hayırlar pazarıdır. Size, sizi kurtaracak bir alış-veriş bildireyim mi? Dünya pazarında onu sat, onu satın al ki bu alış-verişten pişman olmayasın. Pazar, pek kızmıştır; hayır malını almayan pişmandır; fakat alan da, ne diye daha fazla almadım diye pişmandır.*

Ölüm gününde tabutum giderken görürsen, bu dünya derdiyle dertlendiğimi sanma.

Şeytanın tuzağına düşersem, hayıflanmak, yazık yazık demek o zamandır; onun için bana yazık yazık demeye kalkışma.

Cenazemi görünce ayrılık ayrılık deme; benim buluşmam, görüşmem, o zamandır. Beni mezara koyunca elveda, elveda demeye kalkma; çünkü mezar, cennetler topluluğunun perdesidir.

Dolunayı gördün ya, doğmayı da seyret; güneşle Ay'a, batmaktan ne ziyan gelir ki?

Sana gurup etmek görünür ama doğmaktır o. Mezar, hapisane gibi görünür ama ruhun kurtuluşudur o.

Hangi tohum yere ekildi de çıkmadı? Niçin insan tohumu hakkında yanlış bir düşünceye düşersin?

*Hangi kova kuyuya sarkıtıldı da dolu çıkmadı? Can Yûsuf'u niçin kuyudan ziyan görsün, feryâd etsin?"
Bu yanda ağzını yumdun mu, o tarafta aç; artık senin hayhuyun, mekânsızlık boşluğundadır.*

*"Cömertlik ve yardım etmekte, akarsu gibi ol!
Şefkat ve merhamette, güneş gibi ol!
Başkalarının kusurlarını örtmekte, gece gibi ol!
Hiddet ve öfkede, ölü gibi ol!
Alçak gönüllükte, toprak gibi ol!
Hoşgörüde, deniz gibi ol!
Ya olduğun gibi görün, ya görüdüğün gibi ol!"*

KAYNAKÇA

- **Mesnevî**, Mevlana Celaledin Rumi, Çev.: Abdülbaki Gölpınarlı, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1989.
- **Mesnevî**, Mevlana Celaledin Rumi, Çev.: Tahir-ul-Mevlevi, Şamil Yay., Ankara 1989.
- **Divan-ı Kebir**, Mevlana Celaledin Rumi, Haz.: Abdülbaki Gölpınarlı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1960.
- **Fihî Ma-Fih**, Mevlana Celaledin Rumi, Çev.: M. Ülker Ambarcıoğlu, MEB. Yay. İstanbul 1990.
- **Mecalis-i Seb'a**, Mevlana Celaledin Rumi, Haz.: Abdülbaki Gölpınarlı, T.C. Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yay., Konya 2006.
- **Mevlana Celaledin Rumi**, Prof. Dr. Emine Yeniterzi, TDV Yay., Ankara 2006.
- **Mevlana ve Kültürümüz**, Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu, T.C. Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yay., Konya 2006.
- **Mevlana ve İslam**, Dr. Safi Arpaguş, Vefa Yay., İstanbul 2007.
- **Mesnevî'de Geçen Bütün Hikayeler**, Haz.: Mehmet Zeren, Semerkand Yay., İstanbul 2003.
- **Mevlana Gülşeni**, Haz.: Ahmet Efe, Ankara B.Ş.B.B. Yay., Ankara 2004.
- **Türk Edebiyatı Tarihi**, Nihad Sami Banarlı, MEB. Yay. İstanbul 1990.
- **Tasavvuf Dergisi**, Mevlana (Özel Sayısı), Sayı: 14, Ankara 2005.
- **Eğitim Dergisi**, Mevlana (Özel Sayısı), Sayı: 46, Ankara 2003.
- **İslam Ansiklopedisi**, Mevlana Celaledin Rumi Maddesi, C 29, TDV. Yay., Ankara 2004.
- **Mevlana ve Kur'an**, Doç. Dr. Derya Örs, www.semazen.com, 05.05.2007.